

8-й механізований корпус в боях за Кіровоград.

Борис ШЕВЧЕНКО
Вадим КОЛЄЧКІН

Частина перша.

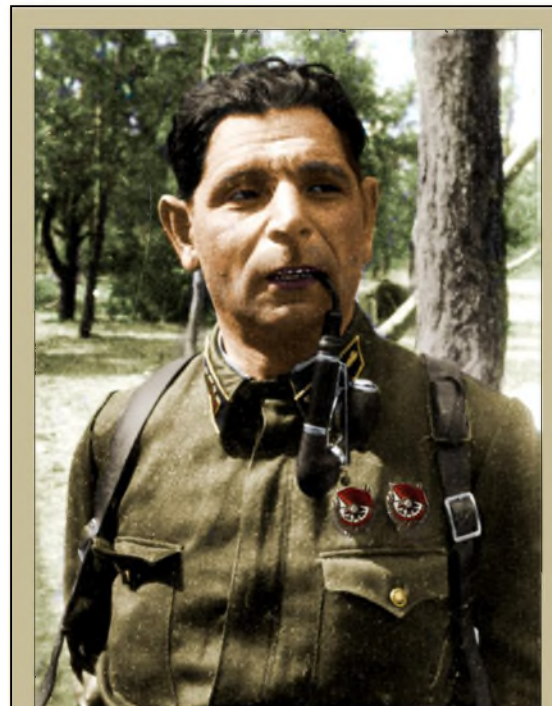
В історії Другої світової війни на території Кіровоградщини назавжди залишиться пам'ять про бійців та командирів 8-го Олександрійського механізованого корпусу, що зіграв важливу роль у визволенні районного центру міста Олександрія та боях за інший райцентр - м. Мала Виска.

У історії радянсько-німецького фронту відомі два механізовані корпуси за номером "8". Перший з них почали створювати з червня 1940 року у Київському особливому військовому окрузі. На початку війни недоформований корпус взяв участь у танкових боях у районі Дубно, втратив практично усі танки і 22 липня був перетворений на польове управління 38-ї армії Південно-Західного фронту.

Другий механізований корпус за номером "8" почав формуватися відповідно до Директиви Народного Комісаріату Оборони СРСР №1124070 від 10.01.1943 у місті Костереве. Проте повністю формування корпусу було завершено лише у серпні 1943 року.

Першим командиром корпусу було призначено генерал-майора танкових війська Абрама Матвійовича Хасіна.

Бойові дії на території Кіровоградщини частини корпусу розпочали тоді, коли війська 2-го Українського фронту вже подолали Дніпро та повним ходом тиснули на німців у напрямках Черкас, Олександрії та Кривого Рогу. 8 листопада 1943 року корпус розпочав переправу через Дніпро. До 15 листопада підрозділи корпусу зосередилися у районі сіл Первомайське, Червона Дубівка, Рублівка, Попельнасте, розташованих на території Олександрійського району Кіровоградської області та кордонах Дніпропетровської області, готуючись до майбутніх боїв.

Абрам Матвійович
ХАСІН

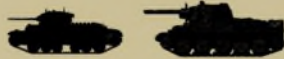

8-й механізований корпус

Склад:

66-а механізована бригада з 70-м танковим полком

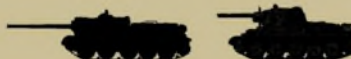
67-а механізована бригада з 83-м танковим полком

68-а механізована бригада зі 139-м танковим полком

116-а танкова бригада

69-й танковий полк

114-й винищувально-протитанковий артилерійський полк

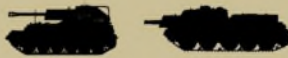
1716-й зенітно-артилерійський полк

615-й мінометно-артилерійський полк

205-й окремий гвардійський мінометний дивізіон ("Катюші")

1822-й самохідно-артилерійський полк

97-й окремий мотоциклетний батальйон
а також Корпусні частини:

998-й окремий батальйон зв'язку, з 12.11.1943

147-й окремий саперний батальйон, з 12.11.1943

149-й ремонтно-відновлювальний батальйон, з 12.11.1943

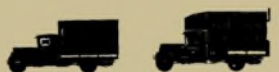
164-а окрема рота хімзахисту, з 12.11.1943

613-а окрема автотранспортна рота підвозу ПММ, з 12.11.1943

Авіаційна ланка зв'язку, з 12.11.1943

173-й польовий автохлібозавод, з 12.11.1943

1828-а польова каса Держбанку, з 12.11.1943

2655-а військово-поштова станція, з 12.11.1943

Корпус 15 листопада налічував 108 танків Т-34-76, 36 танків канадського виробництва "валентайн", 16 самохідних гармат СУ-85, 16 самохідних гармат СУ-122, 8 систем залпового вогню БМ-13. Мотострілецькі та допоміжні підрозділи були майже повністю укомплектовані особовим складом.

18 листопада 1943 корпус рушив до району сел Тургенівка, Пролетарка (Травневе), Данченкове. Звідти корпус розпочав наступ у бік Олександрії у напрямку Березівки та Володимиро-Ульянівки. Наступного дня танкістам та мотострільцям вдалося примусити до відступу підрозділи 167-ї піхотної дивізії Вермахту і навіть увійти на короткий час до районного центру, але згодом під ударами 11-ї танкової та 376-ї піхотної дивізій Вермахту радянські танки і піхота відступили з міста.

Після цього корпус довгий час намагався обійти місто з північного сходу, втягнувшись до запеклої боротьби за села Протопопівка, Березівка, Войнівка та плацдарми на західному березі м. Інгулець проти підрозділів 14-ї танкової дивізії німців. З початку грудня 1943 року корпус зав'язав виснажливі бої проти танків та штурмових гармат противника, пробиваючись до Диківки та Мошориного.

5 грудня 1943 року війська 53-ї та 5-ї гвардійської танкової армії прорвали оборону противника на північ від Олександрії, захопили 23 населених пункти і примусили німецькі війська відступити на 18 км. Німецьке командування прийняло рішення залишити м. Олександрію, куди негайно увійшли підрозділи 5-ї гвардійської армії генерала Жадова, що безуспішно намагалися взяти місто з 20-х чисел листопада. До 15.00 6 грудня 1943 року місто було зачищене від ворожих військ. Хоча 8-й механізований корпус генерала Хасіна не брав безпосередньої участі у визволенні міста, він був удостоєний почесного звання 8-й Олександрійський механізований корпус.

Після визволення Олександрії 8-й механізований корпус був спрямований на взяття районного центра селища Новгородка. 9 грудня танкісти та мотопіхота захопили село Мошорине і отримали наказ наступати по лінії ст. Медерове-Новгородка. 10 грудня о 8.00 підрозділи корпусу розпочали новий етап власної кіровоградської епопеї, прагнучи до кінця дня взяти районний центр.

Система залпового вогню, Гвардійський міномет БМ-13Н "Катюша" на шасі лендлізівської, вантажівки Studebaker US6. В складі 205-го окремого Гвардійського мінометного дивізіону було вісім таких машин.

Самоходки Су-76 зі складу 1822-го самохідно-артилерійського полку, 8-го механізованого корпусу.

Самохідна арт. установка СУ-85 зі складу 69-го танкового полку в момент атаки.

8-й механізований корпус

Дії корпусу з 5.01.1944 по 8.01.1944 рр.

○ Ново Павлівка

← Напрямок руху.

- - - - - Залізниця

11 грудня 1943 року усі танкові, мотострілецькі та зенітні частини корпусу, подолавши 27 км у південному напрямку, увійшли до селища. Наступного дня на позиції корпусу розпочалися шалені контратаки ворожих військ, щільно підтримані авіацією. Хоча частинам корпусу вдалося захопити село Батизман, ситуація почала змінюватися на гірше. Ворог перекинув з-під Миколаєва 17-у танкову дивізію, яка контратакувала радянські танкові та піхотні частини у районі Батизмана. На 13 грудня на ходу залишалися 15 "тридцятьчетвірок", 6 "валентайнів", 4 СУ-84, 1 СУ-122. У боях за село корпус втратив 87 бійців загиблими та 117 пораненими. Серед загиблих були начальник штабу 66-ї механізованої бригади підполковник Володаєв та командир батареї "катюш" капітан Максимов. Під ударами німців 8-й мехкорпус втратив частину села.

17 грудня корпус отримав нове завдання і розпочав наступ у напрямку міста Шевченкове (сучасна Долинська). Наступ почався досить успішно і бійцям корпусу вдалося захопити село Новогригорівка. Ворожі війська намагалися контратакувати 10 танками, але були відбиті і відступили до Новосавицького. Проте ворожі атаки продовжувалися і 19-20.12.1943 частини 8-го механізованого корпусу вийшли з Новогригорівки і рушили до району Вершино-Кам'янки, де розпочали будувати оборонні позиції. Одночасно радянські війська було вибито з Новгородки.

Станом на 24 грудня 1943 року після майже півторамісячних виснажливих боїв у корпусі залишилося лише 498 бійців. Командування корпусу розпочало переведення особового складу з тилкових підрозділів до бойових і введення їх в стрій. Також було необхідно поповнити танкові підрозділи, адже боездатних танків залишалося дуже мало. Так, на 14 придатних до бою "тридцятьчетвірок" у корпусі налічувалося 45 Т-34 у ремонті, з 23 наявних "валентайнів" придатними для бою були лише 3, на 5 СУ-85 у строю припало 7 самоходок у ремонті, з 19 СУ-122, щоправда, боездатними були 17, а крім 13 справних БМ-13 у дивізіоні "катюш" було ще 3 машин, що потребували відновлення.

Піхота зі складу 66-ї танкової бригади, 8-го механізованого корпусу на броні танків "Валентайн".

Самоходки СУ-76. Арт. підготовка.

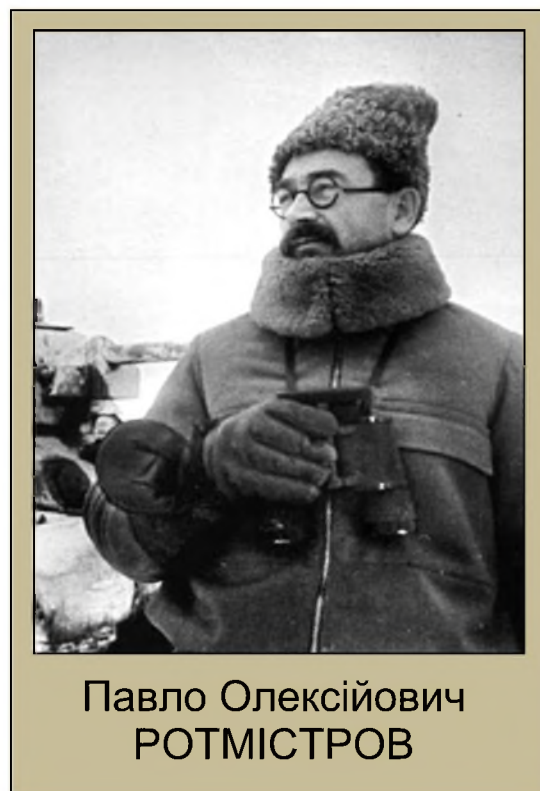
Два спокійних тижні у Вершино-Кам'янці командування корпусу використало для бойової підготовки солдат та офіцерів, а також поповнення танкових та артсамохідних частин бойовою технікою. Станом на 31.12.1943 бойовий склад корпусу вдалося довести до 1040 активних штків, 22 Т-34, 8 "валентайн" Mk-III, 3 СУ-122, 7 СУ-85, 17 СУ-76, 8 БМ-13. 2 січня 1944 року у корпусі було вже 68 Т-34-76, 9 "валентайнів", 3 СУ-122, 7 СУ-85, 18 СУ-76. Активно відбувалося накопичення боєприпасів, пального, заготівлі продовольства.

5 січня 1944 року розпочалася нова наступальна операція, яка пізніше отримала назву Кіровоградської. 8-й механізований корпус зосередився на південно-західній околиці Вершино-Кам'янки у підпорядкуванні командуючого 5-ю гвардійською танковою армією генерал-полковника П. Ротмістрова.

У цей же день 8-й механізований отримав завдання наступати у другому ешелоні армії за 18-м танковим корпусом. Корпус розпочав просування о 15.00 і до 19.00 116-а танкова та 67-а мотострілецькі бригади оволоділи селом Плавні (північно-східна частина нинішньої Новоандріївки).

Проте 5 січня 5-ю гвардійську танкову спіткала невдача. Піхотні частини 7-ї гвардійської армії, вийшовши на рубіж Червоний Яр-Плавні, доповіли про прорив ворожої оборони у той час як головна лінія захисту 376-ї піхотної дивізії німців проходила західніше - біля села Покровське.

Командуючий 5-ю гвардійською танковою армією віддав наказ своїм танкістам наступати. Першим пішов у бій 29-й танковий корпус. Його 25-а танкова бригада вийшла на висоту 188,2 між Митрофанівкою та Покровським і потрапила під зосереджений вогонь танків 14-ї танкової дивізії, протитанкових гармат 376-ї піхотної дивізії, кількох 88-мм зеніток, приданих німецькій піхоті, та штурмових гармат 286-го дивізіону, що обороняв Новоандріївку разом з десантниками 2-ї парашутно-егерської дивізії. В результаті радянський прорив призупинився, а на висоті 188,2 залишилися 22 палаючих та 25 підбитих радянських танків з 25-ї бригади.

Тепер 18-й танковий корпус був перенацілений на удар з південного сходу на Покровське, а 8-й механізований корпус повинен був замість 18-го танкового вибивати німецьких парашутистів з Новоандріївки. До вечора бійці 8-го механізованого взяли північно-східну частину села ціною втрати однієї "тридцятьчетвірки", трьох "валентайнів" та близько 50 вбитих і поранених мотострільців.

Проте у цей же день ситуація для німців змінилася на гірше. Війська 5-ї гвардійської армії разом з 7-м гвардійським механізованим корпусом здійснили класичний прорив оборони 10-ї піхотної (моторизованої) дивізії Вермахту у районі Суботців. Радянська піхота відкрила вогонь одночасно з артилерією і прикрила саперів, що проклали проходи у мінних полях. Далі рішучою атакою радянські піхотинці захопили ділянку ворожої оборони на усю глибину позицій і створили "коридор" зі стрілецьких та артилерійських підрозділів, по якому у ворожий тил рушили танки 7-го гвардійського мехкорпусу з десантом на броні. Слабкі контратаки 11-ї танкової дивізії генерала Віттерсхайма були легко відбиті танкістами 7-го гвардійського корпусу.

Оцінивши ситуацію, командуючий фронтом генерал-полковник Іван Конєв забрав у Ротмістрова 8-й мехкорпус і наказав радянському з'єднанню перейти до району Суботців і рушати за 7-м гв. МК. О 23.00 підрозділи корпусу Хасіна вийшли з бою, повернулися до Вершино-Кам'янки, потім почали марш до Казарні. З Казарні частини корпусу пройшли до району с. Осиковате. Вранці 7 січня взяли с. Водяне, а потім - с. Грузьке.

далі буде.

Знищений німецький Pz.Kpfw IV ausf G.

Зимова форма радянських танкістів Другої Світової війни.

